

Факторинг в Україні

Вступ

1. Договір факторингу в Україні

1.1. Предмет договору факторингу
1.2. Форма, зміст і види договору
1.3. Факторинг за результатами конкурентної процедури
1.4. Недійсність заборони відступлення права грошової вимоги
1.5. Відступлення права грошової вимоги

2. Реєстр відступлень права грошової вимоги

2.1. Реєстр як інформаційно-комунікаційна система
2.2. Внесення записів до Реєстру
2.3. Плата за послуги Реєстру
2.4. Дійсність відступлення права грошової вимоги. Пріоритет

3. Основні права та обов'язки учасників факторингу

3.1. Учасники правовідносин факторингу
3.2. Обов'язки клієнта
3.3. Повідомлення боржника про відступлення права грошової вимоги
3.4. Виконання грошової вимоги
3.5. Стягнення заборгованості за договором факторингу з регресом

В

30 липня 2025 року набрав чинності Закон України «Про факторинг» (надалі – «Закон»), який у переважній частині вводиться в дію 30 липня 2026 року, але не раніше дня введення в дію закону про внесення змін до Цивільного кодексу України щодо регулювання відносин у сфері факторингу.

Закон визначає загальні правові засади факторингу в Україні, регулюючи відносини між факторами, клієнтами та боржниками під час надання послуг факторингу. Він спрямований на модернізацію ринку фінансування під відступлення вимог, підвищення його прозорості з метою захисту учасників ринку та залучення іноземних інвесторів. Документ гармонізує національне законодавство з міжнародними стандартами та відкриває для українських компаній нові можливості фінансування бізнесу через сучасні факторингові інструменти.

1. Договір факторингу згідно в Україні

1.1. Предмет договору факторингу

Предметом договору факторингу є право грошової вимоги. Він визначає відносини сторін, що виникають у процесі відступлення прав грошових вимог за одним/кількома базовими договорами на підставі одного/кількох правочинів про відступлення права грошової вимоги.

Під базовим договором розуміється укладений між клієнтом і боржником договір купівлі-продажу, поставки/найму (оренди) майна, передання майнових прав інтелектуальної власності, договір на виконання робіт, підяду

або договір про надання послуг (крім договору про надання фінансових послуг іншого, ніж договір факторингу), на підставі якого виникає право грошової вимоги.

За договором факторингу:

- фактор передає/зобов'язується передати грошові кошти клієнту шляхом сплати ціни права грошової вимоги за плату (винагороду) – у будь-який передбачений договором спосіб, а
- клієнт відступає/зобов'язується відступити фактору своє право грошової вимоги до боржника.

За характером грошової вимоги (визначеної частини грошової вимоги/сукупності грошових вимог) розрізняють право:

- 1) наявної грошової вимоги, що виникло на підставі базового договору й існує на момент укладення правочину про відступлення права грошової вимоги;
- 2) майбутньої грошової вимоги, що виникне на підставі базового договору після укладення правочину про відступлення права грошової вимоги.

1.2. Форма, зміст і види договору факторингу

Факторинг – послуга або декілька послуг, що її/їх надає фактор на підставі договору факторингу.

Договір факторингу складається з одного/кількох документів (зокрема електронних), якими обмінялися фактор і клієнт або які вони надсилали до інформаційно-комунікаційної системи, яку вони використовують, серед іншого, з рамкового договору та документально оформлених правочинів відступлення прав грошових вимог за базовим договором (базовими договорами).

Договір факторингу укладається виключно в письмовій формі та повинен містити відомості та умови, визначені законодавством України – зокрема, для договорів про надання фінансових послуг, а також відомості про вид факторингу.

Залежно від розподілу ризиків невиконання/неналежного виконання своїх зобов'язань з боку боржника, розрізняють такі види факторингу:

- 1) факторинг без регресу – з правом фактора звернутися до клієнта з вимогою про сплату частини/повної вартості права грошової вимоги за відступленим правом грошової вимоги. У такому випадку ризик невиконання/неналежного виконання боржником відступленої клієнтом фактору грошової вимоги, покладається на фактора.
- 2) факторинг з регресом – з обов'язком клієнта сплатити фактору суму, визначену договором факторингу, у разі невиконання/неналежного виконання боржником грошової вимоги, право якої відступається.

1.3. Факторинг за результатами конкурентної процедури в Україні

Договір факторингу може укладатися за результатами проведення конкурентної процедури (серед іншого, у формі електронного аукціону на електронних майданчиках з використанням сервісів електронної торгової системи) на національній цифровій платформі залучення фінансування на основі активів (факторингу).

Якщо базовий договір укладено відповідно до Закону України "Про публічні закупівлі", конкурентна процедура обов'язкова.

1.4. Недійсність заборони відступлення права грошової вимоги

Умови будь-яких договорів, що забороняють/обмежують право клієнта в зобов'язанні за базовим договором відступати право грошової вимоги на підставі договору факторингу, включаючи умови про встановлення штрафних санкцій за таке відступлення, є нікчемними.

Договір факторингу є дійсним незалежно від наявності в базовому договорі умов про заборону чи обмеження здійснювати відступлення права грошової вимоги.

1.5. Подальше відступлення права грошової вимоги

Подальше відступлення з боку фактора права грошової вимоги третій особі допускається виключно:

- 1) якщо це передбачено договором факторингу, або
- 2) на підставі договору конфіденційного факторингу.

Конфіденційний факторинг – факторинг з регресом, що передбачає, що клієнт повинен виконати грошову вимогу перед фактором за базовим договором, та не передбачає повідомлення боржника про відступлення права грошової вимоги.

2. Реєстр відступлень права грошової вимоги за договорами факторингу

2.1. Реєстр як інформаційно-комунікаційна система

Відповідно до законодавства України Реєстр відступлень права грошової вимоги за договорами факторингу (надалі – Реєстр) – це інформаційно-комунікаційна система, що поєднує в собі:

- 1) публічний електронний реєстр (для реєстрації відступлення прав грошової вимоги за договорами факторингу, оприлюднення в режимі реального часу інформації про зареєстровані відступлення прав грошової вимоги);
- 2) електронну систему факторингу (забезпечує реєстрацію осіб, автоматичне розміщення, отримання та передавання інформації та документів в електронній формі під час відносин, що виникають на підставі договору факторингу, користування сервісами з автоматичним обміном інформацією, доступ до якої здійснюється за допомогою мережі Інтернет).

2.2. Внесення записів до Реєстру

Реєстрація відступлення права грошової вимоги за договором факторингу є обов'язковою.

Виняток – договір конфіденційного факторингу.

Реєстрація відступлення права грошової вимоги в Реєстрі здійснюється в автоматичному режимі на підставі заяви фактора про реєстрацію відступлення права грошової вимоги. Фактор самостійно формує заяву протягом 3-х робочих днів після укладення договору факторингу.

За результатами реєстрації відступлення права грошової вимоги за договором факторингу формується запис про реєстрацію відступлення права, якому присвоюється реєстраційний номер.

Запис зберігається в Реєстрі протягом 5 років з моменту спливу строку виконання права грошової вимоги або з дати анулювання запису. Строк дії запису в Реєстрі може бути продовжений за заявою фактора.

2.3. Плата за послуги Реєстру

У розмірі та порядку, встановлених порядком ведення Реєстру, справляється плата за надання таких послуг Реєстру:

- реєстрація відступлення права грошової вимоги;
- внесення змін до запису;
- внесення інформації про анулювання запису;
- внесення змін до інформації про анулювання запису;
- надання витягу з Реєстру;
- реєстрація в електронній системі факторингу.

За надання витягу з Реєстру на запит боржника або державного органу плата не стягується

Отримання відкритої інформації з Реєстру за результатом пошуку шляхом її перегляду здійснюється безкоштовно.

2.4. Дійсність відступлення права грошової вимоги. Пріоритет

Права й обов'язки за договором факторингу у відносинах між фактором і клієнтом виникають з моменту набрання чинності договору, якщо в ньому не встановлено інше.

Якщо суд не встановив інше, фактор, який набув та зареєстрував відступлення права грошової вимоги, вважається добросовісним набувачем такого права грошової вимоги відносно іншого фактора, який не здійснив реєстрацію відступлення цього самого права.

Пріоритет – переважне право фактора відносно права іншої особи на те саме право грошової вимоги.

Пріоритет має:

- реєстрація відступлення права грошової вимоги, що відбулася раніше;
- зареєстроване відступлення права грошової вимоги – перед незареєстрованим;
- обтяження на право грошової вимоги – перед його пізнішим відступленням.

На пріоритет відступлення права грошової вимоги не впливає, чи відомо фактору про наявність іншого незареєстрованого відступлення щодо того самого права грошової вимоги.

3. Основні права та обов'язки учасників факторингу в Україні

3.1. Учасники правовідносин факторингу

Фактор – надавач фінансових послуг, який має право надавати послуги з факторингу відповідно до закону.

Важливо! Фактором може бути і нерезидент, який має право надавати послуги з факторингу відповідно до закону держави, у якій він зареєстрований.

Клієнт – юридична особа або фізична особа-підприємець, що відступає фактору право грошової вимоги, яке виникає з базового договору.

Боржник – фізична особа, фізична особа-підприємець або юридична особа, яка зобов'язана сплатити грошову суму для виконання грошової вимоги, що виникає з базового договору.

3.2. Обов'язки клієнта

Згідно з законодавством України клієнт відповідає перед фактором за дійсність грошової вимоги, право якої відступається, якщо інше не встановлено у договорі факторингу.

За договором факторингу без регресу клієнт не відповідає за невиконання/неналежне виконання з боку боржника грошової вимоги.

За договором факторингу з регресом клієнт зобов'язаний сплатити фактору суму, визначену договором факторингу з регресом (але не більше суми грошової вимоги за базовим договором) – у випадку невиконання/неналежного виконання з боку боржника грошової вимоги, право якої відступається.

Клієнт зобов'язаний:

1) до укладення договору факторингу повідомити фактора про всі обмеження щодо відступлення права грошової вимоги, а також про права третіх сторін;

2) відшкодувати фактору всі збитки, які виникли в результаті того, що:

- клієнт відступив одне й те ж право грошової вимоги іншому фактору або

- клієнт порушив вимоги щодо повідомлення фактора про всі обмеження та права третіх сторін.

В

3.3. Повідомлення боржника про відступлення права грошової вимоги

Після реєстрації відступлення права грошової вимоги в Реєстрі фактор направляє боржнику повідомлення про відступлення з боку клієнта права грошової вимоги фактору протягом 3 робочих днів.

Повідомлення направляється в письмовій формі (у паперовій/електронній формі), а якщо боржник зареєстрований у Реєстрі, – в електронній системі факторингу (крім випадку, якщо боржник зазначив у електронній системі факторингу про відмову від отримання повідомлень у цій системі).

3.4. Виконання боржником грошової вимоги

Боржник зобов'язаний сплатити фактору грошову суму для виконання грошової вимоги, за умови що:

- відступлення права грошової вимоги зареєстровано у Реєстрі та
- такий боржник отримав повідомлення про відступлення.

Якщо боржник сплачує грошову вимогу клієнту, це вважається належним виконанням його обов'язку за базовим договором, якщо:

- відступлення права грошової вимоги не зареєстровано у Реєстрі та/або
- боржника не було письмово повідомлено про відступлення (наступне відступлення), або
- повідомлення не відповідає вимогам Закону, або
- повідомлення направлено менше ніж за 7 робочих днів до дати виконання відступленої грошової вимоги за базовим договором.

Виконання боржником грошової вимоги перед фактором (фактором за останнім відступленням) звільняє боржника від його обов'язку виконання грошової вимоги перед клієнтом (факторами за попередніми відступленнями).

3.5. Стягнення заборгованості за договором факторингу з регресом

Фактор має право звернутися до клієнта з вимогою про сплату частини/повної вартості права грошової вимоги за відступленим правом грошової вимоги за договором факторингу з регресом.

Після отримання вимоги клієнт зобов'язаний сплатити фактору суму, визначену договором факторингу з регресом (але не більше вартості права грошової вимоги за базовим договором), а фактор зобов'язаний відступити клієнту право грошової вимоги.

Якщо боржника не було письмово повідомлено про відступлення з боку фактора права грошової вимоги клієнту, сплата ним грошової вимоги фактору є належним виконанням свого обов'язку за базовим договором.